

POLSKI W NIEMCZECH

Pismo Federalnego Związku
Nauczycieli Języka Polskiego

POLNISCH IN DEUTSCHLAND

Zeitschrift der Bundesvereinigung
der Polnischlehrkräfte

11/12

2023/2024

ISSN 2197-8565

Małgorzata Małolepsza

DLA PRAKTYKA!

RECENZJA SERII *GRAMATYKA DLA PRAKTYKA*

W szóstym numerze *Polskiego w Niemczech* (2018) ukazała się recenzja pierwszego tomu *Gramatyki dla praktyka* (Dębińska i in., 2017), poświęconego fleksji imiennej i słowotwórstwu, napisana przez Ewę Maślowską. Jej autorka wyliczyła w swoim tekście zalety publikacji, wymieniając na pierwszym miejscu dobór wyrazistych kontekstów do ćwiczeń, w których decydującą rolę pełnią funkcje komunikacyjne. Pochwaliła także m.in. zrozumiałość i przejrzystą prezentację zagadnień gramatycznych w opisach teoretycznych, które poprzedzają każdy rozdział książki.

Po sześciu latach od ukazania się pierwszej części *Gramatyki dla praktyka* mogę – z własnego punktu widzenia, ale przede wszystkim też doświadczenia po wykorzystaniu książki w pracy z różnymi grupami na Uniwersytecie Getyńskim – potwierdzić powyższe opinie o mocnych stronach tej publikacji. Uczący się języka polskiego na moich zajęciach chwalą bogactwo ćwiczeń, ich różnorodność, wielowymiarowość i jasne określenie poziomu zaawansowania. Podoba im się także dobór leksyki, zrozumiałość ćwiczeń na poziomach A1 i A2, podane przykłady, ich praktyczność, bliskość użycia „na co dzień” i co najważniejsze, że wyćwiczony materiał łatwiej i na dłużej pozostaje im w pamięci.

W roku 2021 ukazał się drugi tom z serii *Gramatyka dla praktyka* poświęcony czasownikowi, a w kolejnym roku trzeci – dotyczący składni. Publikacje zachowały przejrzysty układ zaproponowany w pierwszej części: podzielono je zarówno tematycznie na rozdziały, jak i ze względu na poziomy zaawansowania. Dalsze części serii, podobnie jak pierwszą, napisano w jasny i przystępny sposób, a ćwiczenia opatrzone dobrze dobranymi przykładami. Zadania trenujące gramatykę w sposób funkcjonalny i dający jej także kontekst, stwarzają uczącym się dodatkowo możliwość poszerzenia zasobu słownictwa i przyswojenia sformułowań typowych i niezbędnych w codziennej komunikacji.

Z mojego punktu widzenia – jako lektorki i autorki podręczników – na dużą pochwałę zasługuje fakt, że każdy typ uczącego się znajdzie w *Gramatyce dla praktyka* coś dla siebie. Obok łatwiejszych ćwiczeń z wyborem odpowiedzi i zadań typowo drylowych zespół autorek-praktyczek proponuje szeroki wachlarz ćwiczeń kreatywnych wraz z odpowiednimi ilustracjami. W serii zamieszczono wiele ćwiczeń zawierających informacje o polskiej kulturze, historii i tradycjach, a wiele materiałów wzorowanych jest na autentycznych, na co zwraca się uwagę w *Europejskim systemie opisu kształcenia językowego* (Rada Europy 2003). Warto także dodać, że ćwiczenia są różnej długości, co ma konkretne praktyczne zastosowanie. Jeśli dany uczący się chce robić ćwiczenia krótsze, ma taką możliwość, jeśli zaś woli skupić się na danym problemie dłużej, również znajdzie odpowiednie zadania dla siebie.

Seria stanowi cenne źródło informacji dla osób zainteresowanych tematyką gramatyczną, np. studiujących slawistykę czy przygotowujących się do państwowego egzaminu certyfikowanego. Treści zawarte w omawianych zbiorach są zgodne z obowiązującymi standardami i programami nauczania języka polskiego jako obcego. Wszystkie części wyposażone są w klucz do ćwiczeń, a każdy rozdział poprzedza wprowadzenie w dane zagadnienie gramatyczne. Zgodnie z informacją Wydawcy w trzech tomach znajduje się w sumie prawie 1400 ćwiczeń. *Gramatyka dla praktyka* jest bogato ilustrowana i opatrzona tabelami i diagramami, co często ułatwia i uatrakcyjnia wykonywanie ćwiczeń.

Przy tak złożonym celu, który postawiły sobie Autorki serii, jak stworzenie kompletnej bazy ćwiczeń z gramatyki funkcjonalnej na trzech różnych poziomach zaawansowania umożliwiającej opanowanie reguł z zakresu polskiej fleksji imiennej, słowotwórstwa, fleksji czasownika i składni, nietrudno o popełnienie błędów¹. Oto kilka najważniejszych ze znalezionych przeze mnie w serii usterek:

- Szukanie poprawnych odpowiedzi w kluczach rozwiązań znajdujących się na końcu książek byłoby łatwiejsze i szybsze, gdyby (zamiast lub oprócz nazw rozdziałów i numerów podrozdziałów) podano numery stron, na których znajdują się ćwiczenia.
- Na końcu tomu *Składnia* zamieszczono bardzo pomocny wykaz rekcji czasownika. Niestety dobór kolorystyczny tła jest, według mnie, nieudany, bo zbyt dominujący, co ostatecznie utrudnia korzystanie z tej listy.
- Nie do końca zrozumiałe jest dla mnie, dlaczego Autorki zdecydowały się przyjąć nomenklaturę *czas przyszły prosty i złożony*².

1 Przetestowanie materiału na szeroką skalę: w różnych grupach uczących się pod względem pochodzenia, wieku, wykształcenia, płci itd., dokładna analiza wyników testowania i/lub detaliczna ewaluacja merytoryczna mogłaby te błędy wyłapać. Warto podjąć takie działania przed kolejnym wydaniem.

2 W nauczaniu języka polskiego jako obcego raczej odchodzi się od tych pojęć zaczerpniętych z gramatyki opisowej ze względu na to, że są mylące. *Czas przyszły prosty* wcale nie jest dla uczących się prosty, bo mylą go z formami czasu teraźniejszego, a *czas przyszły złożony* jest właśnie prostszy w utworzeniu. Autorzy aktualnych publikacji wybierają raczej terminy *czas przyszły niedokonany* i *dokonany* lub *czas przyszły (aspekt niedokonany lub dokonany)*.

- W tomie *Czasownik*, moim zdaniem, lepiej byłoby umieścić zaimki osobowe w pierwszej i drugiej osobie w nawiasach³.
- W tym samym tomie w ćwiczeniach w rozdziale „Czas teraźniejszy” znalazły się niestety czasowniki w aspekcie dokonanym⁴.
- W tym samym tomie w tabeli z regułami tworzenia trybu rozkazującego jest błąd rzeczowy⁵.

Nauka języka obcego opiera się wprawdzie w dużym stopniu na opozycjach czy znanych powszechnie schematach, a czasem i stereotypach społecznych, z pewnością większej autentyczności nadałoby jednak serii podejście bardziej inkluzywne (uwzględnienie szeroko rozumianej tematyki mniejszości, osób z niepełnosprawnościami, różnych typów i odcieni relacji międzyludzkich, także nieheteronormatywnych).

Mimo usterek seria *Gramatyka dla praktyka* nie ma jak dotąd konkurencji na rynku wydawniczym. Daje użytkownikom o różnych umiejętnościach i sposobach uczenia się możliwość przyswojenia i przećwiczenia poszczególnych zagadnień gramatycznych w „ulubiony” sposób. Jest pierwszym takim zbiorem ćwiczeń gramatycznych opracowanych w ujęciu funkcjonalnym i dopasowanych na trzy pierwsze poziomy zaawansowania. Choćby z tego tylko powodu wszystkie trzy części serii powinny znaleźć się na półce każdej osoby uczącej i uczącej się języka polskiego.

Bibliografia

Rada Europy (2003): *Europejski System Opisu Kształcenia Językowego – uczenie się, nauczanie, ocenianie*, Warszawa.

-
- 3 Uczący się otrzymują wówczas jasny sygnał, iż w polszczyźnie nie są one z reguły używane z wyjątkiem sytuacji, gdy chce się podkreślić swój udział w czymś lub gdy mamy do czynienia z pewną opozycją. Przykładowo: *Marek nie ma zadania domowego, a ja mam.*, *Ja lubię kino, a ty?* *My uczymy się polskiego od roku, a wy?* Można by także dodać odpowiednie ćwiczenia, w których zaprezentowano by te odpowiednie konteksty.
 - 4 Np. na stronie 28: *polecić, kupić, umówić się, przedstawić*.
 - 5 Na stronie 155 zamieszczono jako przykład wyjątek: formę *zrozum* wraz z niepoprawnym przyporządkowaniem koniugacji -em, -esz do jednej grupy z koniugacjami -ę, -esz; -ę, -isz i -ę, -ysz. A tryb rozkazujący tworzy się przecież – tak jak i w przypadku przez Autorki poprawnie umieszczonej w tabeli koniugacji -am, -asz – od trzeciej osoby liczby mnogiej (np. *wiedz, jedz, umiej, powiedz*).

Recenzowane pozycje

Dembińska K., Fastyn-Pleger K., Małycka A., Ułańska M (2017): *Gramatyka dla praktyka Fleksja i słowotwórstwo*, Potsdam/Poczdam.

Dembińska K., Fastyn-Pleger K., Małycka A., Ułańska M (2021): *Gramatyka dla praktyka Czasownik*, Potsdam/Poczdam.

Dembińska K., Fastyn-Pleger K., Małycka A., Ułańska M (2022): *Gramatyka dla praktyka Składnia*, Potsdam/Poczdam.

